

Taust

Lina- ja kanepiturg

Looduslike kiudude tootmisel on lina ja kanep maailmas teisejärgulised (vastavalt 2,4% ja 0,3% kogumahust 2004. aastal). Kuid need kaks põllukultuuri moodustavad osa põlisest Euroopa traditsioonist, mis on võimaldanud mõnel liikmesriigil ja tootjal vähehaaval välja arendada igale kõnealuse tootmistsükli etapile omase oskusteabe ja vilumuse.

1970. aastate algusest, mil pandi alus lina- ja kanepituru ühisele korraldusele (nõukogu 29. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1308/70), on Euroopa Liit üleilmastumise taustal oluliselt kaasa aidanud lina- ja kanepikuu konkurentsivõime säilitamisele konkureerivate kiududega (eeskätt puuvill ja sünteetilised kiud).

Lina- ja kanepiturul tegutsevad asjatundjad kuuluvad valdkondadesse, mida on järk-järgult struktureeritud nii riigi kui ka ELi tasandil ning neil on tänapäevased tootmis- ja töötlemisvahendid. Praegu seisavad nad vastamisi kahe peamise väljakutsega:

- pika linakiu puhul peab Euroopa tekstiilitööstuse võimsus tekstiilikaubanduse kokkuleppe järkjärgulise lõppemise tõttu kohanduma kaubanduse liberaliseerimisega, eriti Hiina konkurentsiga;
- kanepikuu puhul peab tööstus tagama uusi tööstusrakendusi arendavate projektide majandusliku elujõulisuse.

Lina- ja kanepituru ühise korralduse 2000. aasta reform

Nõukogu muutis 2000. aasta juulis lina- ja kanepisektorile ELi toetuste andmise kava, et tasakaalustada ELi kulutusi, ja alustas kaheosalist reformi:

- kaasates lina- ja kanepitootjad teatavate põllukultuuride tootjate jaoks kehtestatud toetussüsteemi (nõukogu 27. juuli 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1672/2000);
- kehtestades töötlemisele toetuskava (nõukogu 27. juuli 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1673/2000 lina-ja kanepituru ühise korralduse kohta).

Ühenduse lina- ja kanepituru meetmeid käsitlevate eeskirjade uuesti määratlemine tõi peamiste muudatustena kaasa **toetuse andmise kuu pikkuse** (s.t „pikk” või „lühike”), mitte tüübi (s.t „lina” või „kanep”) **alusel**, tootjatele ja töötlejatele antava **toetuse piirmäära**, määrates kindlaks haritava maa maksimaalse pindala ja tagades garanteeritud riiklikud kogused ning **kehtestades keskkonnanõuded** põllukultuuride määrukses.

Siiski võib uute määrustega kehtestatud mõnd põhimõtet käsitada kui 1990. aastate lõpus määruste nr 154/97 ja nr 1429/98 raames alanud arengute kinnitust või lõpptulemust:

- toetused on kooskõlas toodete kogusega;
- lepingulised kohustused on laialt levinud;
- kinnitati tööstusharu huvi kehtestada töötlejatele spetsiifiline toetussüsteem;

- kanepisaagis tetrahüdrokannabinooli (THC) sisalduse kontrollimise korra tugevdamine;
- lühikeste lina- ja kanepikiudude puhul kiudude kvaliteeti arvestades lisandite maksimaalse piirmäära kehtestamine.

Määruses (EÜ) nr 1673/2000 on ette nähtud lühikese lina- ja kanepikiu töötlemise toetussüsteemi ning traditsiooniliste kultuuride toetuste lõpetamine alates 2005/2006. turustusaastast.

Metodoloogia ja andmete kogumine

Andmete kogumine

Peale olemasolevate uuringute, andmekogude ja Euroopa Komisjonis korraldatud intervjuude koguti andmeid peamiselt kahest allikast:

- intervjuud otseselt seotud riikides:

10 liikmesriigis¹ korraldati üle 90 intervjuu lina- ja kanepiturgudel tegutsevate põhiliste ettevõtjatega.

- Prantsuse, Belgia ja Madalmaade peamiste linatöötajate uuring

Väljasaadetud 115 küsimustikust vastati 50%-le; uuritud ettevõtjate 1999–2004. aasta raamatupidamisaruannete analüüsiga koguti esindavad andmed.

Esinenud raskused

Mõnes liikmesriigis takistasid teatavad struktuurilised põhjused andmete kogumist või kvantitatiivsete andmete töötlemist:

- mõnes riigis oli raske leida õigeid kontakte (Hispaania) ja saada kvantitatiivseid andmeid 2001. aastale (Ühendkuningriik) või 2002. aastale eelneva ajavahemiku kohta (Belgia). Saksamaa ettevõtted ei edastanud raamatupidamis- või finantsteavet;
- andmete lahknevus allikate vahel (komisjon, riigisiseseid või kutsealaülelised asutused);
- tööstusharult saadi vähe statistilisi andmeid valdkonda varustava tööstuse (puuduvad andmed 2001–2004. aasta kohta) ja järgtööstuse kohta (puudusid arvandmed turustusvõimaluste ja tööstusliku otstarbe kohta);
- ühenduseväliste kaubavoogude jälgitavus.

Valdkondade järgtööstuste struktuur:

- pikk kiud – pikkade kiudude turustusvõimaluste koondumine Hiinasse muudab võimatuks pärast ropsimist toimuva tegevuse vähegi usaldusväärse majandusanalüüsi, mis arvestaks hindu, kulusid ja marginaale.
- lühike kiud – mõned tööstusturud on suures ulatuses arusaadavad ja suhteliselt läbipaistvad, mis on tingitud nende suurest kontsentratsioonitasemest (paber), teised (lausriie, ehitusmaterjalid,

---

¹ Prantsusmaa, Holland, Belgia, Hispaania, Ühendkuningriik, Itaalia, Poola, Ungari, Leedu ja Saksamaa.

tekstiilid) turud on keerukamad ja hajusamad arvukate ning laiaulatuslikult tegutsevate vahendajate (puhastajad, taku töötlejad, sisseseade tootjad) tõttu.

Järgtööstusele antava toetuse tähtsus

Meie järeldused toetuse kasulikkuse kohta turustusvõimaluste ja järgtööstuse arendamisel Euroopas on esitatud lina- ja kanepitööstuse nelja peamise turustusvõimaluse kohaselt.

Tabel 1. Lina- ja kanepikiudude nelja turustusvõimaluse müügitulemused

Turustusvõimalus	Kogus (t)	Hind (eurot/t)	Müük (mln eurot)	%
Tekstiil			193,8	89%
– pikk linakiud	115,321	1,593	183,7	
– lühike linakiud	29,500	345	10,1	
Spetsiaalne ja tehniline paber			11,9	5%
– lühike linakiud	25,000	170	4,2	
– kanepikiud	20,706	371	7,7	
Lausriie			0,7	1%
– lühike linakiud	1,850	400	0,7	
– kanepikiud	kindlaks määramata	500	kindlaks määramata	
Komposiidid			11,7	5%
– lühike linakiud	17,000	500	8,5	
– kanepikiud	6,400	500	3,2	

KOKKU			218,1	100%
--------------	--	--	--------------	-------------

Hinnang EY / AND – 2003. aasta

NB! Kiumüük moodustab ligikaudu 85% esmatöötajate müügist. Ülejäänud 15% moodustab linaluude ja seemnete müük.

Tekstiil

Alates 2000. aasta reformi rakendamisest on tekstiili puhul toimunud märkimisväärne kasv, mis on tingitud eeskätt Hiina tekstiiliettevõtete suurenenud nõudlusest.

Turustusvõimaluste kasv Hiinas, mis moodustab praegu Euroopas enamiku linakiu müügist tekstiili kujul, on omakorda põhjustanud Euroopa põllumajandustootjate kasvatatava ja esmatöötajate töödeldava linakoguse märkimisväärse kasvu.

Toetus, mis on veidi väiksem kui 10% linakiu müügihinnast, moodustab kõigest 1,5% linase särgi tootmismaksumusest Hiinas, seega vähem kui 0,3% müügihinnast Euroopa või Ameerika tarbijale. Ühise turukorralduse toetussüsteem ei mõjuta lõpptoote üldist konkurentsivõimet. Toetuse mõju majanduslikult elujõulise tekstiilitoodangu müügi kasvule Euroopas on seega marginaalne.

Ühise turukorralduse toetussüsteemil on vähene mõju ka Euroopa tekstiilitööstusele – eelkõige lina ketramisele ja kudumisele – sest isegi koos ühise turukorralduse toetusega on tööstus märgatavas ohus, arvestades Hiina konkurentide ja Euroopa tootjate omahinna erinevust.

Tegelikult aitab toetus põhiliselt põllumajandustootjaid:

- toetus muudab lina- ja kanepitootmise atraktiivsemaks, hoolimata sellega seotud erisiseseadest, märkimisväärselt vajatavast inimtööjõust ja suuremast riskist;
- toetus tagab kutseala stabiilsuse ilmastikumõjude suhtes ja kehvade saakide korral.
- toetus aitab rahastada uurimis- ja arendustööd, mis omakorda soodustab Euroopa linatööstuse tehnilist progressi.

Paber

Põllumajandustootmine ja tööstussuhted on eriti tugevad ja struktureeritud.

- Kogused on märkimisväärsed nii põllumajandustootjatel kui ka järgtööstuses:
  - spetsiaalse ja tehnilise paberi tootmine on peamine turustusvõimalus Euroopa päritolu kanepikiu puhul (nendele tööstustele müüdi 86% koguseliselt ja 73% väärtuseliselt Euroopa kanepikiust 2003. aastal) ning üsna oluline turustusvõimalus ka lühikese linakiu puhul (18% väärtuseliselt ja 34% kogumahust 2003. aastal),
  - koos toetusega moodustavad kanepikiud üle 50% sigaretipaberi tootjate tarnetest.
- Erinevalt pikast linakiust, mis tarnitakse peamiselt väljaspool Euroopa Liitu (25 riiki) asuvatele tööstustele, varustab kanepi ja lühikese linakiu tootmine Euroopa teisesid töötlejaid, kes asuvad enamasti kõnealuste kiudude tootmispiirkondade ja esmatöötajate läheduses.
- Väga levinud on lepingulised suhted (mõnel juhul on kanepitootjatel ainuõiguslikud lepingud paberitootjatega, kes mõnikord nõustuvad ainuõiguse eest ära ostma kogu toodangu) või isegi ühisel kapitalil põhinevad suhted (kanepitootjad võivad olla ka paberitootjad).

Muude peamiste konkureerivate toodetega võrreldes ei ole kõnealuses osaliselt integreeritud varustava tööstuse ja järgtööstuse süsteemis 2000. aasta reformi kohane turu ühise korralduse ühiku alusel antava toetuse alandamine kanepikiu konkurentsivõimet oluliselt kahjustanud seetõttu, et:

- kanepikiu järele on tubakatootjate spetsiifiline ja stabiilne nõudlus;
- toetuse vähendamise mõju on osaliselt leevendanud paberitootjad, kes on nõustunud maksma kõrgemat ostuhinda.

Kui lõpetataks toetuse maksmine, mille mõju töötlevale tööstusele antava kanepikiu müügihinnale ei ole kindlasti väheoluline (s.t 20–25%), siis on selle mõju paberitööstusele kehtivale müügihinnale raske hinnata, isegi kui hind on juba muutunud märkimisväärselt elastsemaks.

Arvestades paberitööstuse kui toodangu olulise ostja jätkuvalt rolli, mis on võimaldanud tärkaval kanepitööstusel end struktureerida, ei tohiks toetuse lõpetamine kanepitööstust lähitulevikus mõjutada, ehkki see oleks:

- suhteliselt negatiivne signaal töötajatele, kes võivad keskpikas perspektiivis hakata muretsema tarnete stabiilsuse pärast ja seega alustada alternatiivsete tarnijate otsinguid. (Kõnealusel juhul ei saa välistada tootmise ümberpaigutamist Aasia lõpptarbijaturgudele.);
- destabiliseeriv mõjur kanepitööstusele, mis oma põhilise turustusvõimaluse säilitamiseks peaks piirama uute tööstusrakenduste väljaarendamise plaane.

Tegelikult on kanepikiu teiste turustusvõimaluste – lausriide ja eriti komposiitide – kogused praegu väikesed ja väärtused madalad, kuid need on tulevase paljutootava arengu võtmetegurid, mis võivad toetuse lõppemise korral väga kiiresti ohtu sattuda.

Lausriie

Lausriie on kanepikiu (11%) ja lühikese linakiu (3%) tootjatele teisejärguline turustusvõimalus.

Selle turustusvõimaluse peamine turg, isolatsioonplaadid, asub eelkõige Saksamaal, Prantsusmaal ja vähemal määral Ühendkuningriigis. Looduslikust kiust toodete arendamist takistavad kaks olulist puudust: eelkõige ebasoodne hinnavahe (suhe 1:2) ja kehvemad tehnilised omadused võrreldes konkureerivate klaas- ja kivikiududega.

Kõnealuse turustusvõimaluse praegune ja tulevane areng ei sõltu seega ühise turukorralduse toetusest. Kanepikiu kasutamise optimistlik tulevik sõltub palju rohkem ergutussüsteemide kasutamisest (maksusoodustused tarbijatele, näiteks Saksamaal) või määruste muudatustest, mille kohaselt piiratakse kunstlike mineraalkiudude kasutamist.

Kanepikiu ja lühikese linakiu muud kasutusvõimalused lausriides (geotekstiilid ja matid) on praegu konfidentsiaalsed.

Komposiidid

Komposiidid, mis hõlmavad eeskätt kokkupressitud kiude, sest injektatsiooniprotsess on alles varases arendusetapis, on turustusvõimalusena jäänud kanepi- ja linatööstuse jaoks Euroopa tasandil koguste ja väärtuste poolest teisejärguliseks, kuid ometi on alates 2000. aastast toimunud märkimisväärne kasv, eriti lühikese linakiu puhul.

Müügivõimaluste laienemine eriti autotööstuses koos peatselt teostuvate uuenduslike projektidega võib põhjustada lähitulevikus tootmis- ja kasvatusalade laiendamise. Uued määrused, mis piiravad energia tarbimist ja esitavad rangemaid nõudeid taaskasutusele, võivad samuti tootmise kasvu soodustada.

Uute tööstusharude esilekerkimine on peamiselt väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete uuendusliku arengu tulemus, ühise turukorralduse toetus on siin kaasa aidanud kahel viisil:

- ühise turukorralduse toetusega on osaliselt rahastatud kõnealuste ettevõtete uurimis- ja arendustööd, aidates nii kaasa katseprojektide elluviimisele;
- ühise turukorralduse toetus on suurendanud kanepi- ja linasektori uuenduslike algatuste usaldusväärset nii järgtööstuse toodangu kasutajate (nt autotööstuse sisseseade tootjad) kui ka teatavate projektide tööstuspartnerite silmis.

Siiski on ühise turukorralduse toetus aidanud vähemal määral kaasa lühikese linakiu turustusvõimaluste laiendamisele, sest see sõltub eelkõige ettevõtete suutlikkusest kasutada kiudude suurenenud pakkumist, mis tuleneb pika linakiu kasvatamisest Hiina tekstiilituru tarbeks.

Komposiitide osakaalu suurendamist turustusvõimalustes takistavad mõned struktuurimõjurid (nt märkimisväärne hinnasurve autotööstuses ja piiratud arenguvõimalused juba saavutatud turuosa arvestades). Kuid toetussüsteemi kaotamine võib ohustada müügikanalit, kus praegu peitub Euroopa lina- ja kanepisektori jaoks suurim arengupotentsiaal.

Poliitika üldmõjude analüüs

Ühenduse kulude märkimisväärne vähenemine (45 miljonit eurot aastas)

Kiu töötlemistoetuse kõige olulisem tagajärg oli spekulatiivse tootmise lõppemine. Riikides, kus niisugune tootmine oli kujunenud (nt Ühendkuningriik, Hispaania, Portugal, Rootsi), kahanes tegelikult töödeldud kiu kogus nullini. Reformi järel lõppes kõnealune olupoliitiline käitumine, seetõttu oli alates 2001. aastast võimalik kokku hoida ligikaudu 23 miljonit eurot aastas, teisisõnu ligikaudu pool ühise turukorralduse toetuse säilitamise aastakuludest 2001. ja 2002. aastal.

Ebaausa tegevuse lõpetamise järel vähendasid ühise turukorralduse reformiga kehtestatud uued toetusmeetmed ühenduse kulusid võrreldes kulutustega, mis oleks tehtud endise süsteemi säilitamise korral. Aastatel 2001 ja 2002 aitas toetuste uus süsteem hinnanguliselt säästa 44 miljonit eurot järgmiste stabiliseerimismeetmete rakendamise tõttu:

- toetuste ühikväärtuste alandamine (ligikaudu 70% säästetud summast);
- maksimumkoguste kehtestamine: garanteeritud riiklikud kogused ja garanteeritud maksimumkogused (20%),
- pindalal põhineva toetuse asendamine tonnaažil põhineva toetusega (10%).

Reform on seega olnud eriti tõhus kulude kärpimise eesmärgi täitmisel ja ühise turukorralduse toetuse suurema tõhususe saavutamisel, millega kaasnes:

- lina- ja kanepisektori majanduslikult eluvõimeliste turustusvõimaluste kasv,
- tootjate sissetulekute üldine säilimine või mõnel juhul (linatootjad) nende kasv sama ajavahemiku jooksul.

Tervisele ja keskkonnale avalduv positiivne mõju

Toetades lina ja kanepi tootmist, mis on 2000. aastast alates märkimisväärselt kasvanud, on ühise turukorralduse toetused lina- ja kanepisektorile avaldanud positiivset mõju ka tervisele ja keskkonnale kogu tootmis-, töötlemis- ja tarbimistsükli vältel.

- Tootmisetapis: lina ja suuremal määral kanepi kasvatamisel on vaja vähem sisendeid (nt väetisi, pestitsiide) ja töötlemisel tarbitakse vähem energiat kui selliste põllukultuuride nagu nisu või kartul puhul. Lina ja kanepi tootmine aitab ühtlasi säilitada maastike vaheldusrikkust ja püüdnud ning liigilist mitmekesisust.
- Esmatöötlemine:
  - ühise turukorralduse toetus on julgustanud, ehkki kaudselt, investeerima esmatöötlejaid, kes omakorda on kasutusele võtnud keskkonnasäästlikumad töötlemismeetodid: keskkonnainvesteeringud on aidanud vähendada reostust, tolmuheidet jne,
  - kanepitöötlemise puhul (lina kohta puuduvad uuringud) näitab toote elutsükli analüüs, et esmatöötlemise käigus kahjustatakse keskkonda suhteliselt vähe.

- Kasutamine ja tarbimine:
  - hiljutised uuringud on näidanud, et linal ja kanepil on tööstuslikus kasutuses (komposiidid) rohkem positiivseid keskkonnamõjusid kui klaaskiul (vastuhinnangute koostamine on veel pooleli),
  - lina- ja kanepikiududega kaasnevad tervisele samad ohud nagu igasugust muud tüüpi kiududega, kuid risk, nii palju kui praeguseks on teada, on väiksem kui polüesterkiu ja kunstliku mineraalkiu puhul.

Kuigi tervise- ja keskkonnamõju on igas etapis positiivsed, on need suhteliselt tähtsusetud, sest lina- ja kanepikiu asendamine konkureerivate, vähem keskkonnasõbralike toodetega (nt polüesterkiud, kunstlikud mineraalkiud) ei ole alates 2000. aastast olnud ulatuslik.

Töökohtade säilitamine ja uute töökohtade loomine

Lina- ja kanepitootmist Euroopas toetav ühise turukorralduse toetus on aidanud kaasa ka töökohtade säilitamisele ja uute töökohtade loomisele traditsioonilistes tootmisvaldkondades ning muudes valdkondades.

Kogumõju uute töökohtade loomisele 2000.–2004. aastal hinnatakse Euroopas ligikaudu 700-le täisajaga ekvivalendile lina- ja kanepi tootmises ning esmatöötlemises (s.t ligikaudu 30% kasv); puhasmõju on samuti positiivne, sest kui hüpoteetilises olukorras oleks lina ja kanep asendatud nisu tootmisega, on järelejäänud töökohad endiselt kindlad.

Kõnealused lisatöökohad põllumajandustootmises ja esmatöötlemises asuvad peamiselt maapiirkondades, kus tootmine ja esmatöötlus on nii majanduslikult kui ka sotsiaalselt olulised. Ühise turukorralduse toetused aitavad kaasa maapiirkondade arengule, toetades ja laiendades töökohti ropsimiskeskustes, mis Euroopa teatud maapiirkondades on kindlalt väljakujunenud ettevõtted.

Ühenduse meetod tetrahüdrokannabinooli (THC) kontrollimiseks

Kanepi tootmise kontrollimise uue kava kehtestamisega kaasnesid liikmesriikides rangemad ja kooskõlastatumad süsteemid.

Põllukultuuride kavas on sätestatud, et toetust antakse üksnes siis, kui tootjad täidavad uusi kohustusi (kasutavad tingimustele vastavaid sorte ja sertifitseeritud seemneid, põllukultuure säilitatakse teatava kuupäevani), sama kehtib ka liikmesriikide kohta (näidisproovide võtmisel rakendatakse ühenduse meetodit, minimaalsed kontroll-läved, kohustus esitada komisjonile tegevuste aruanne). Alates 2001. aastast on illegaalne kanep saanud tõhusa vastulöögi, kontrollitud koguste arv on suurenenud, samuti on suurima tootlikkusega riikides suurenenud kontrollimiseks eraldatud summad ja inimeste arv.

Süsteemi üldist tõhusust tõendab see, et turul tegutsejad on kontrollimise poliitilise eesmärgi asjus saavutanud konsensuse, liikmesriikide ametiasutused on meetodi heaks kiitnud, jätkub uurimistöo madala THC-sisaldusega liikide väljaarendamiseks ning 2003. ja 2004. aastal osutus positiivseks väga väike arv või mitte ükski kontrollitulemus.

Siiski võib vaidlustada 0,2% läve asjakohasuse ja niisuguse kuluka, aja jooksul varieeruvaid tulemusi andva meetodi tõhususe.

Järeldused ja üldised soovitus

Üldiselt ei ähvarda ühise turukorralduse toetuste süsteemist loobumine Euroopa lina- ja kanepitööstuse püsijäämist lähitulevikus.

Süsteemist loobumine, kui kõik teised tingimused jäävad samaks, aeglustaks ja destabiliseeriks olukorda:

- tegevus taandub traditsioonilistele turustusvõimalustele, mis lähitulevikus suudavad püsima jääda (tekstiil linakiu ja paber kanepikiu puhul);
- tootmise lõpetavad kõige vähem kasumit teenivad esmatöötledajad, tavaliselt väikeettevõtted;
- kõige vähem tulusad (teiste põllukultuuridega võrreldes) tootmispiirkonnad kaovad, eriti linatootmine Madalmaade ja Belgia poldritel, ms omakorda viib selleni, et Flandria tootmise võtavad üle Normandia, Liege ja Picardie;
- üldised kulutused uurimis- ja arendustööle kahanevad ja küsitavaks muutub enamik katseprojekte (eriti kanepi puhul), mis praegu on Euroopas nende valdkondade arenguvõimalus;
- põllumajanduslik tootmine ja esmatöötlemine destabiliseerub kehva saagi või Hiina tekstiilitööstuse krahhide korral,
- toetuse kadumine on negatiivne signaal järgtööstustele, kes hakkavad muretsema oma tarnete pikaajalise kättesaadavuse pärast.

Kaaludes lühikese linakiu ja kanepikiu toetuse ning traditsioonilistele linatootmispiirkondadele antava ajutise lisaabi lõpetamist, võib järeldada:

- kui kanepitööstus kaotaks kõik toetused, oleks eespool nimetatud aeglustumine ja destabiliseerumine üha tõesem;
- mõju linatööstusele oleks piiratum:
  - linatootjad kaotaksid keskmiselt 20% toetusest hektari kohta,
  - tootmispindala väheneks märkimisväärselt Madalmaades ja vähem Belgia poldritel.

Jättes kõrvale otsese mõju tootjatele ja esmatöötledajatele, väheneks toetuste kaotamise korral, ehkki vähe, üldine positiivne mõju tootjate tuludele, keskkonnale, tööhõivele ja tervisele, seda olenevalt valdkonnast ja ühendusele kaasnevatest kulutustest.

Toetuste täieliku kaotamise ja 2006. aastal kavandatud ühekordse väljamakse vähendamise (–20%) kirjeldatud tagajärgi arvestades on toetuse säilitamise põhimõte õigustatud.

Mis tingimustel?

1) Kindlasti tuleks säilitada tegelikult toimivale töötlevale tööstusele antava toetuse põhimõte, mis on tulemuslikuks osutunud võitluses ebaausa käitumise vastu.

2) Toetuse andmine pika- ja lühikese kiu eristamise alusel ei ole majanduslikult põhjendatud (linatootjad ja esmatöötledajad kaalutlevad laiemalt, vahet tegemata) ega asjakohane, sest lühikeselt kiult toetuse äravõtmine võrdub karistusega uute ja paljutöötavate turustusvõimaluste väljaarendamise eest (eriti kanepikiu puhul). Kõnealune eristamine on

esile kutsunud Euroopa erinevate tööstuste asjatundjate ulatusliku kriitika, see tähendab ka keerukamat juhtimist.

Eespool nimetatul kohaselt peaks pika linakiu, lühikese linakiu ja kanepikiu toetuse liitma ühtseks lina- ja kanepikiu töötlemise toetuseks. Toetust võib laiendada teistele kiudtaimedele.

3) Koos ühtse toetuse süsteemi kehtestamisega võiks kaotada vähenduse lisandite sisalduse eest. Seda tuleks veel arutada. Vähendust on tülikas hallata, kuid tagab õiglase kiutoetussüsteemi. Igal juhul peaks säilitama miinimummäära 25%.

4) Eelarvamuseta ja võrdse kohtlemise põhimõtte kohaselt tuleb arvestamata tööstuses olnud aega, kiu liiki või tüüpi läbi vaadata garanteeritud riiklikud kogused ja nende kohandamise meetmed, et hõlbustada kasvu tehniliselt edukates ning turustusvõimalusega valdkondades. Samuti peaks süsteem olema paindlik ja kiirelt toimiv, et vaadata läbi garanteeritud riiklikud kogused kaks korda aastas tegeliku tootmistaseme alusel.

Otsides maksimaalset võimendavat mõju (selline on toetuse roll alates 2001. aastast olnud Belgia ja Prantsusmaa linasektoris) ja positiivset märki kujunevatest turustusvõimalustest, on garanteeritud riiklik kogus esitatud kava kohaselt nagu miinimumtoetus (võimaldades tootmist, sest säilib selle kasulikkus tootja jaoks), mis peaks viima selleni, et enamik garanteeritud riiklike koguseid jaotatakse ümber nende mitte- või alakasutajatelt (Ühendkuningriik, Hispaania) ülekasutajatele ja suure arenguvõimalusega riikidele (sealhulgas Prantsusmaa, Belgia, Saksamaa, Poola ja Leedu).

Millises ulatuses?

Aluseks võiks võtta ühtse toetuse kiutöötlemise eest (tonni kiu või õlgede kohta). Kui maksimaalseid garanteeritud koguseid ja garanteeritud riiklikke koguseid kohandatakse 2004. aasta tootmistasemetel alusel, on võimalik modelleerida toetuse suurus hektari kohta liikmesriikide juhtivatele toojatele alljärgnevate punktide kohaselt:

- teoreetilise ühise turukorralduse toetuse eelarve jäetakse praegusele tasemele (garanteeritud riiklikke koguseid optimaalselt kasutades anda toetusi pikale ja lühikesele kiule);
- koostatakse tulevane teoreetiline ühise turukorralduse toetuse eelarve, mis peaks jõustuma 2006. aastal ja on kooskõlas pika kiu ühtse toetusega,
- koostatakse eeldatav keskmine eelarve.

Tulemused on esitatud järgmises tabelis.

Tabel

Hinnanguline toetus hektari kohta ühtse toetuse erinevate määrade alusel tonni õlgede või tonni kiu kohta

	Tehnilised andmed				Olemas-olev süsteem	Määruse rakendamine
	Pikk kiud Saagis 2004	Lühike kiud Saagis 2004	Ühik Kogus / ha ⁴ – 2004	Õled Saagis 2004	Toetus hektari kohta	Toetus hektari kohta
Lina – Prantsusmaa	1,37	0,55	0,998	6,80	159,7	138,6
Kanep – Prantsusmaa	–	2,23	1,950	6,20	175,5	–
Lina – Belgia ¹	1,08	0,60	0,934	6,20	199,4	139,2
Lina – Madalmaad ²	1,00	0,68	1,060	5,80	356,2	200,0
Kanep – Saksamaa	-	1,67	3,000	5,00	150,3	–
Lina – Poola ³	0,75	0,70	4,500	5,00	183,0	150,0
Lina – Leedu	0,46	0,68	0,412	4,00	123,	92,0

	Ühtse toetuse vähendatud eelarve hüpotees (16 mln eurot)		Ühtse toetuse olemasoleva eelarve hüpotees (26 mln eurot)		Ühtse toetuse mediaanse eelarve hüpotees (21 mln eurot)	
	Tonni õlgede kohta (19 eurot)	Tonni kiu kohta (63,9 eurot)	Tonni õlgede kohta (30 eurot)	Tonni kiu kohta (102 eurot)	Tonni õlgede kohta (24 eurot)	Tonni kiu kohta (82 eurot)
	Toetus hektari kohta	Toetus hektari kohta	Toetus hektari kohta	Toetus hektari kohta	Toetus hektari kohta	Toetus hektari kohta
Lina – Prantsusmaa	129,2	122,7	204,0	195,8	163,2	157,4
Kanep – Prantsusmaa	117,8	142,5	186,0	227,5	148,8	182,9
Lina – Belgia ¹	117,8	107,4	186,0	171,4	148,8	137,8
Lina – Madalmaad ²	110,2	107,4	174,0	171,4	139,2	137,8
Kanep – Saksamaa	95,0	106,7	150,0	170,3	120,0	136,9

Lina – Poola ³	95,0	92,7	150,0	147,9	120,0	118,9
Lina – Leedu	76,0	72,9	120,0	116,3	96,0	93,5

Märkused

¹ Olemasoleva süsteemi puhul arvestasime 50 eurot/ha traditsioonilistes piirkondades.

² Olemasoleva süsteemi kogus optimeeritakse, kombineerides toetusi pika kiu, lühikese kiu ja traditsiooniliste piirkondade eest (120 eurot/ha). Ühiku kogus/ha on lühikesel kiul 1,210, kuid kasutati 0,74. Võrdluseks: LEI marginaali meetodi puhul kasutati summat 334 eurot/ha.

³ Poolas on levinud lepinguline tootmine, mis on märkimisväärselt väiksem tegelikust tootmisest.

⁴ Ühiku kogus/ha on maksimaalne kiukogus, mille kohta toetust antakse. Prantsusmaal, Belgias ja Leedus, kus garanteeritud riiklik kogus on ületatud, on ühiku kogus väiksem kui saagis. Teistes riikides on ühiku kogus suurem või võrdne (Tšehhi Vabariik, Leedu). Arvutustes kasutati saagist, kui ühiku kogus oli suurem, või ühiku kogust vastupidisel juhul.

⁵ Prantsusmaa ja Belgia. Tulbas pealkirjaga „Määruse kohaldamine“ võeti arvesse pika kiu kehtivat garanteeritud riiklikku kogust ja kohaldati vähendusmäära, mis võrdus pika kiu hinnangulise koguse suhtarvuga, s.t $80534 \times 1,37 = 110332$ Prantsusmaa puhul ja $19822 \times 1,08 = 21407$ Belgia puhul – nende garanteeritud riikliku koguse alusel. Sellise arvutuse kohaselt oli määr Prantsusmaale 0,5057 ja Belgiale 0,6446. Toetuse määr hektari kohta saadi korrutades $200 \times \text{saagis} \times \text{vähendusmäär}$.

⁶ Leedu. Olemasoleva süsteemi arvutamisel võetakse arvesse ühiku koguseid hektari kohta (0,412 t pikka kiudu ja 0,635 t lühikest kiudu).

Tehniliste andmete allikad: ANDI-EY kogumik riigisisestest andmebaasidest, Põllumajanduse peadirektoraat, Uuring